

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Νεοελληνική Γλώσσα

Α΄ Λυκείου

Τίτλος:

«Το... ενυδρείο του εκπαιδευτικού διαλόγου»

ΠΟΛΥΞΕΝΗ ΜΠΙΛΛΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2014

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σεναρία και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας γλώσσας δευτεροβάθμιας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρά Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101, Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Το... ενυδρείο του εκπαιδευτικού διαλόγου

Δημιουργός

Πολυξένη Μπίλλα

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα

(Προτεινόμενη) Τάξη

Α΄ Λυκείου

Χρονολογία

Αύγουστος 2014

Διδακτική/θεματική ενότητα

«Έκφραση-Έκθεση», τεύχος Α΄, Γενικό Λύκειο, ενότητα «Ο λόγος» - «Π. Διάλογος.

1. Διάλογος. Η σχέση του λόγου με το σώμα, το χρόνο και το χώρο» - 2.

Προϋποθέσεις για την επιτυχία ενός διαλόγου / μιας συνομιλίας», σ. 110-112.

Διαθεματικό

Όχι

Χρονική διάρκεια

4 διδακτικές ώρες

Χώρος

Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για την υλοποίηση του σεναρίου χρειάζεται να πληρούνται οι παρακάτω προϋποθέσεις:

- Διαθέσιμο Εργαστήριο Πληροφορικής με σταθμούς εργασίας που έχουν δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο, για την πραγματοποίηση της πρώτης φάσης διάρκειας μίας διδακτικής ώρας.
- Εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση λογισμικών γενικής χρήσης, όπως ο επεξεργαστής κειμένου, και την ομαδοκεντρική διδασκαλία.
- Εξοικείωση του εκπαιδευτικού με την τεχνική «Fishbowl», ένα σχήμα δημιουργίας ομάδων συζήτησης, γνωστή και ως «ενυδρείο» ή «μέσα κύκλος - έξω κύκλος».

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

Το σενάριο αξιοποιεί κείμενα από την «[Τράπεζα Θεμάτων](#)» για τις προαγωγικές εξετάσεις του σχολικού έτους 2013-14 στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας Α΄ Γενικού Ημερήσιου Λυκείου, με τροποποίηση, εμπλουτισμό και αναπλαισίωση των προτεινόμενων σε αυτά ερωτήσεων.

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Οι μαθητές σε ομάδες εμπλέκονται σε μια μαθησιακή διαδικασία με διττό στόχο: τη διερεύνηση της σημασίας του εκπαιδευτικού διαλόγου αφενός και αφετέρου τον προσδιορισμό των προϋποθέσεων ενός εποικοδομητικού εν γένει διαλόγου. Αφού μελετήσουν κειμενικό υλικό, συμμετέχουν σε ομάδες συζήτησης που δημιουργούνται με την τεχνική του «ενυδρείου». Μέσω αυτής ανταλλάσσουν απόψεις για τη θεματική

την οποία διερεύνησαν, αλλά και παρατηρούν τον τρόπο και το κλίμα διεξαγωγής των συζητήσεων, προκειμένου σε επίπεδο ολομέλειας να προσδιορίσουν τους παράγοντες που εξασφαλίζουν τη διεξαγωγή ενός γόνιμου διαλόγου.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η διδακτική πρόταση δομείται στη βάση της αξιοποίησης της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας ως μη παραδοσιακής μορφής σχολικού λόγου. Με άξονα τη «διαμαθητική αλληλεπίδραση», οι μαθητές ανταλλάσσουν απόψεις, συμμετέχουν σε συζήτηση, επιλύουν προβλήματα, επιχειρούν να πείσουν και να πειστούν στο πλαίσιο ενός είδους διαλόγου ο οποίος «δεν έχει τα χαρακτηριστικά του σχήματος της Ερώτησης-Απάντησης-Αξιολόγησης» (Παυλίδου 2013: 16). Εμπλέκονται με άλλα λόγια σε κονστрукτιβιστικού τύπου διαδικασίες όπου η οικοδόμηση της νέας γνώσης πραγματοποιείται στο πλαίσιο της ομάδας και ανακατασκευάζεται στο πλαίσιο της ολομέλειας. Κατά αυτόν τον τρόπο, η γνώση παράγεται με στόχο όχι απλά την αξιολόγησή της από τον εκπαιδευτικό, αλλά την ενημέρωση και τον προβληματισμό των υπόλοιπων μαθητών. Αυτό πραγματώνεται εναργέστερα με την αξιοποίηση του σχήματος συζήτησης του «ενυδρείου», όπου η εκάστοτε ομάδα των παρατηρητών μαθαίνει, παρακολουθώντας τη συζήτηση των συμμαθητών (βλ. περισσότερα στις «Διδακτικές πρακτικές»).

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- ✓ Να προβληματιστούν σχετικά με τους τύπους μαθησιακής συζήτησης που αναπτύσσονται στην τάξη.
- ✓ Να διερευνήσουν τη σημασία του εκπαιδευτικού διαλόγου στο πλαίσιο της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας.

- ✓ Να καλλιεργήσουν συνεργατικές δεξιότητες.
- ✓ Να ασκηθούν στην προσεκτική ακρόαση.
- ✓ Να παρατηρήσουν τις συνθήκες διεξαγωγής μιας συζήτησης και να προσδιορίσουν τις προϋποθέσεις αποτελεσματικότητάς της.

Γνώσεις για τη γλώσσα

Αναμένεται οι μαθητές:

- ✓ Να ασκηθούν στην κατανόηση κειμένων επιχειρηματολογίας.
- ✓ Να ασκηθούν στην προσαρμογή του λόγου τους στις ανάγκες μιας ανοιχτής συζήτησης.

Γραμματισμοί

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- ✓ Να ασκηθούν στην αξιοποίηση λογισμικών γενικής χρήσης, όπως ο επεξεργαστής κειμένου (νέοι γραμματισμοί).
- ✓ Να αξιοποιήσουν τη διαμαθητική αλληλεπίδραση ως μέσο καλλιέργειας της συνεργατικότητας (κοινωνικός γραμματισμός).
- ✓ Να ασκηθούν στην παραγωγή προφορικού λόγου στο πλαίσιο ανοιχτής συζήτησης (προφορικός-γλωσσικός γραμματισμός).

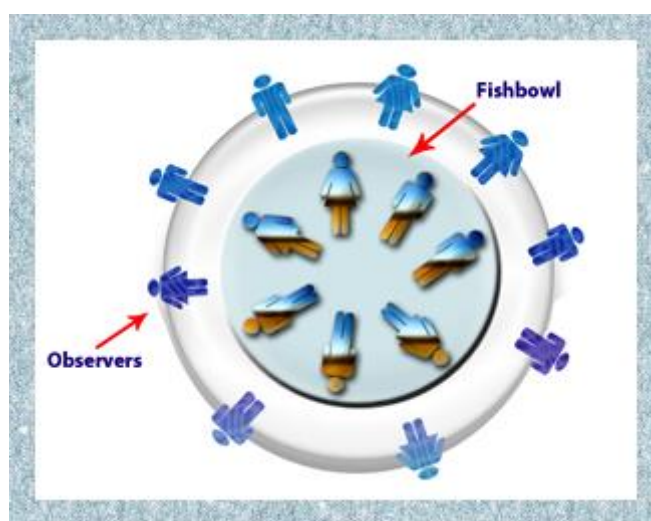
Διδακτικές πρακτικές

Οι διδακτικές πρακτικές που προτείνονται αξιοποιούν σχήματα διαμαθητικής συνεργασίας στο πλαίσιο της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας. Κατά την πρώτη φάση, οι ομάδες των μαθητών μελετούν κειμενικό υλικό και συνθέτουν τα κείμενα που θα αξιοποιήσουν στην ανοιχτή συζήτηση που θα ακολουθήσει. Κατά τη δεύτερη φάση, αξιοποιείται η συμμετοχική τεχνική του «ενυδρείου» (Fishbowl). Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες οι οποίες σχηματίζουν επάλληλους κύκλους. Στον εσωτερικό κύκλο οι μαθητές συζητούν μεγάλωφωνα με τη βοήθεια συντονιστή που μπορεί να είναι ένας από τους μαθητές ή ο εκπαιδευτικός. Οι μαθητές που αποτελούν

τον εξωτερικό κύκλο δε συμμετέχουν· είναι οι παρατηρητές οι οποίοι μαθαίνουν μέσα από τη συζήτηση που αναπτύσσουν οι συμμαθητές στον εσωτερικό κύκλο (βλ. Εικόνα 1). Οι ρόλοι εναλλάσσονται στη συνέχεια, ενώ σε επίπεδο ολομέλειας (τρίτη φάση της διδακτικής πρότασης) εξάγονται συμπεράσματα και αξιολογείται η όλη εμπειρία. Για την τεχνική αυτή, βλ. ενδεικτικά Παυλίδου 2013: 43 και Καραλής 2007: 18-19.

Εικόνα 1: Το σχήμα της τεχνικής «Fishbowl»

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Η αξιοποίηση της ομαδοκεντρικής διδασκαλίας στην τάξη αποτελεί σε πολλές περιπτώσεις μια εδραιωμένη διδακτική πρακτική. Στο Λύκειο, ωστόσο, ανακύπτουν προβληματισμοί από τους μαθητές σχετικά με την αποτελεσματικότητά της. «Γιατί να εργαζόμαστε σε ομάδες, αφού στις εξετάσεις αξιολογούμαστε ατομικά;» είναι ένα ερώτημα που συχνά θέτουν. Η συζήτηση γύρω από αυτό το θέμα αποτελεί βασικό άξονα του σεναρίου, η οποία αφορμάται από τη μελέτη κειμενικού υλικού και εμπλουτίζεται με τον λόγο και τον αντίλογο των μαθητών. Μέσω του σχήματος συζήτησης του «ενυδρείου» και με βάση τις επισημάνσεις των παρατηρητών, δίνεται

η δυνατότητα να προσδιοριστούν και οι προϋποθέσεις ενός γόνιμου διαλόγου, κάτι που αποτελεί όχι μόνο αντικείμενο της διδακτέας ύλης στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Α΄ Λυκείου αλλά και σημαντικό προαπαιτούμενο μιας αποτελεσματικής σχολικής και κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Το σενάριο συνδέεται με την ύλη του σχολικού εγχειριδίου της «Έκφρασης-Έκθεσης» για την Α΄ Λυκείου και συγκεκριμένα με την ενότητα «Ο λόγος» - «Π. Διάλογος. 1. Διάλογος. Η σχέση του λόγου με το σώμα, το χρόνο και το χώρο» - 2. Προϋποθέσεις για την επιτυχία ενός διαλόγου / μιας συνομιλίας», σ. 110-112. Ανταποκρίνεται δε στους στόχους του Π.Σ. της Νεοελληνικής Γλώσσας για την ίδια τάξη, το οποίο εστιάζει σε δραστηριότητες κατά τις οποίες «οι μαθητές και οι μαθήτριες δεν καλούνται απλώς να μάθουν μια “νέα ύλη”, αλλά τους ζητείται να είναι πρωταγωνιστές και πρωταγωνίστριες στη διερεύνηση ποικίλων κοινωνικών, πολιτισμικών, γλωσσικών κ.λπ. ζητημάτων και προβλημάτων» (Π.Σ. 2011: 21055).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ αξιοποιούνται ως μέσο πρακτικής γραμματισμού. Οι μαθητές μελετούν διαδικτυακό κειμενικό υλικό και αξιοποιούν τον επεξεργαστή κειμένου, για να κρατήσουν σημειώσεις και να παραγάγουν δικό τους λόγο. Η ρευστότητα του ηλεκτρονικού κειμένου δίνει τη δυνατότητα αναδιαμόρφωσης των κειμένων τους με βάση τη διαπραγμάτευση των ιδεών που αναπτύσσεται στο πλαίσιο της ομάδας. Λειτουργώντας ως συν-αναγνώστες και συν-συγγραφείς, οι μαθητές αναπτύσσουν μια «διερευνητική συνομιλία» μέσω της οποίας καταλήγουν «κατόπιν κριτικής αξιολόγησης προς την παραγωγή νέας ομαδικής γνώσης που βασίζεται στη λογική τεκμηρίωση και μπορεί να τεθεί ανά πάσα στιγμή υπό κριτική διαπραγμάτευση» (Παυλίδου 2013: 18).

Κείμενα

[Τράπεζα Θεμάτων για τη Νεοελληνική Γλώσσα Α' Ημερήσιου Λυκείου \(2013-14\)](#)

[11.08.2014]:

- Γ. Μπασλής, «[Ο διάλογος και οι ομαδικές δραστηριότητες στην τάξη]», *Εισαγωγή στη διδασκαλία της γλώσσας. Μια σύγχρονη ολιστική και επικοινωνιακή προσέγγιση*. Αθήνα: Νεφέλη, σ. 128-129 (διασκευή). [Θέματα 5538, 5544, 5548, 5552]
- Ν. Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, «Μετασχηματίζοντας δημιουργικά την αμφισβήτηση...», *Γλώσσα και σύγχρονη (πρωτο)σχολική εκπαίδευση: Επίκαιρες προκλήσεις και προοπτικές*. Αθήνα: Gutenberg, 2013, σ. 120-168 (διασκευή). [Θέματα 6606, 6609, 6611]

Σημείωση: Τα κείμενα παρατίθενται στο «Παράρτημα».

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

1η φάση (1 διδακτική ώρα – Εργαστήριο Πληροφορικής)

Πριν από την έναρξη της φάσης αυτής, ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να έχει ελέγξει τη σύνδεση όλων των σταθμών εργασίας στο διαδίκτυο και να έχει αποθηκεύσει σε αυτούς τα φύλλα εργασίας με τα οποία θα δουλέψουν οι ομάδες. Καλό είναι να έχει αποθηκευμένα και σε φορητή συσκευή αποθήκευσης τα κείμενα τα οποία θα μελετήσουν οι μαθητές, ώστε να τα μεταφέρει στους σταθμούς εργασίας, στην περίπτωση που κάποιοι από αυτούς αντιμετωπίσουν πρόβλημα στο άνοιγμα των ηλεκτρονικών αρχείων.

Όταν οι μαθητές προσέλθουν στο Εργαστήριο Πληροφορικής, τους ζητά να καθίσουν ανά ομάδες, καταλαμβάνοντας δύο σταθμούς εργασίας η κάθε ομάδα. Με δεδομένο ότι θα κληθούν να εργαστούν σε υποομάδες, τους προτρέπει να αυτοοργανωθούν, να χωριστούν σε υποομάδες ύστερα από ενδοομαδική συνεννόηση και να καθορίσουν τους ρόλους κάθε μέλους. Αφού τους ενημερώσει για το περιεχόμενο και τους στόχους της δραστηριότητας που θα ακολουθήσει, τους καλεί

να ενεργοποιήσουν τους σταθμούς και να ανοίξουν από την επιφάνεια εργασίας το αρχείο που θα τους υποδείξει.

Τρεις από τις ομάδες (ενδεικτικά οι ομάδες Α, Γ, Ε), χωρισμένες σε υποομάδες, μελετούν το διασκευασμένο κείμενο του Γ. Μπασλή «[Ο διάλογος και οι ομαδικές δραστηριότητες στην τάξη]». Αφού αναζητήσουν από την Τράπεζα Θεμάτων το θέμα με αριθμό 5538 και το κατεβάσουν με την επιλογή «Λήψη αρχείου», καλούνται να το ανοίξουν με πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *pdf, το οποίο τους δίνει τη δυνατότητα να κρατήσουν σημειώσεις ηλεκτρονικά για τις ερωτήσεις που αφορούν θέσεις και επιχειρήματα του συντάκτη του κειμένου. Ακολουθώντας τις οδηγίες του Φύλλου Εργασίας, η [Ομάδα Α](#) εστιάζει στην επικοινωνία που αναπτύσσεται στο πλαίσιο της σχολικής τάξης. Πιο συγκεκριμένα, η υποομάδα Α, αφού επισημάνει τη θέση του συντάκτη για την «τυπική διαδικασία καθημερινής επικοινωνίας εκπαιδευτικού-μαθητή στην τάξη και στο σχολείο», καλείται να την προσδιορίσει και να αναφερθεί – βάσει της εμπειρίας της – στα μειονεκτήματά της. Η υποομάδα Β, αντίθετα, εστιάζει στη θέση του συντάκτη για τον εναλλακτικό τρόπο επικοινωνίας που προτείνει. Η [Ομάδα Γ](#) επικεντρώνει τη διερεύνηση στον ομαδοσυνεργατικό τρόπο εργασίας στην τάξη. Η υποομάδα Α διερευνά τη σχέση των ομαδικών δραστηριοτήτων στην τάξη με την ανάπτυξη κουλτούρας συνεργασίας ως κοινωνικής δεξιότητας, ενώ η υποομάδα Β επισημαίνει και αναλύει τη βασική προϋπόθεση του συνεργατικού διαλόγου. Η [Ομάδα Ε](#) καλείται να διευρύνει τη μονόπλευρη οπτική του συντάκτη. Η υποομάδα Α προσδιορίζει βάσει της εμπειρίας της τυχόν πλεονεκτήματα της «τυπικής διαδικασίας επικοινωνίας» εκπαιδευτικού-μαθητή και η υποομάδα Β διερευνά τυχόν μειονεκτήματα της ομαδοσυνεργασίας.

Οι άλλες τρεις ομάδες (ενδεικτικά οι ομάδες Β, Δ, Στ), χωρισμένες σε υποομάδες, μελετούν το διασκευασμένο κείμενο της Ν. Τσιτσανούδη-Μαλλίδη, «Μετασχηματίζοντας δημιουργικά την αμφισβήτηση...». Αφού αναζητήσουν από την Τράπεζα Θεμάτων το θέμα με αριθμό 6606 και το κατεβάσουν με την επιλογή «Λήψη αρχείου», καλούνται να το ανοίξουν με πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *pdf, το

οποίο τους επιτρέπει να κρατούν ηλεκτρονικά σημειώσεις για θέσεις και επιχειρήματα της συντάκτριας του κειμένου. Ακολουθώντας τις οδηγίες του Φύλλου Εργασίας, η Ομάδα Β επικεντρώνεται στο «ενδιαφέρον που παρουσιάζει η αντίκρουση του λόγου του εκπαιδευτικού από τους μαθητές». Η υποομάδα Α προσδιορίζει και αναλύει τις «κατάλληλες συνθήκες» για την εξέλιξη των μαθητών σε «επικοινωνιακά εύστοχους χρήστες της γλώσσας». Η υποομάδα Β σχολιάζει σε μια παράγραφο 60-80 λέξεων τη θέση της συντάκτριας: «Για την εκδήλωση αυτής της αμφισβήτησης προϋποτίθεται η ύπαρξη ενός “συνεργατικού περιβάλλοντος” στο οποίο ο εκπαιδευτικός δεν είναι “γλωσσικός ηγεμόνας” των μαθητών, κάθε φορά που εκείνοι εκδηλώνουν μία διαφορετική άποψη για όσα συμβαίνουν στην τάξη ή έξω από αυτή». Η Ομάδα Δ εστιάζει στη σημασία του εκπαιδευτικού διαλόγου για τη γλωσσική καλλιέργεια των μαθητών. Η υποομάδα Α αναλύει τους τρόπους με τους οποίους, σύμφωνα με τη συντάκτρια, ο εκπαιδευτικός μπορεί να βελτιώσει το λεξιλόγιο των μαθητών, ενώ η υποομάδα Β συνοψίζει τις «προκλήσεις» στις οποίες χρειάζεται να ανταποκριθεί ο εκπαιδευτικός, προκειμένου να επιτύχει «εμβάθυνση του γλωσσικού μαθήματος». Η Ομάδα Στ, αφού μελετήσει ολόκληρο το κείμενο, αποδελτιώνει αναφορές της συντάκτριας στο περιεχόμενο και τους στόχους του «επικοινωνιακού παιχνιδιού» μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών. Στη συνέχεια, η υποομάδα Α καλείται να αναφερθεί σε παραδείγματα φράσεων που χρησιμοποιούν τα μέλη της και που θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αφετηρία ενός «επικοινωνιακού παιχνιδιού», όπως το προσδιορίζει η συντάκτρια. Τέλος, η υποομάδα Β αναλαμβάνει να σχολιάσει τη συνάφεια του περιεχομένου του «εκπαιδευτικού παιχνιδιού» με την αφορμή του, το οποίο περιεχόμενο της αντίκρουσης του λόγου του εκπαιδευτικού από τους μαθητές. Στο σημείο αυτό αναμένουμε οι μαθητές να επισημάνουν ότι ο λόγος αντίκρουσης των μαθητών αντιμετωπίζεται μόνο γλωσσικά, σε επίπεδο δηλαδή φράσεων, με τον κίνδυνο η προσήλωση σε μια τέτοια πρακτική να αποβαίνει κουραστική ή και αποθαρρυντική για τους μαθητές, ως ένα είδος γλωσσικού διδακτισμού που εκτρέπει τον διάλογο από την επιχειρηματολογία πάνω σε αντίθετες

απόψεις και τον εμπλουτισμό της οπτικής των μαθητών σε αφορμή για εμπλουτισμό του λεξιλογίου.

Κατά τη διάρκεια της εργασίας των ομάδων, ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει ρόλο διευκολυντικό. Επιλύει τυχόν τεχνικά προβλήματα ή απορίες και παρατηρεί τον τρόπο αλληλεπίδρασης των συνεργαζόμενων μαθητών, ώστε να είναι σε θέση να αποτιμήσει όχι μόνο το αποτέλεσμα αλλά και τη διαδικασία που οδήγησε σε αυτό. Στο τέλος της φάσης αυτής συγκεντρώνει τα ηλεκτρονικά συμπληρωμένα φύλλα εργασίας, ώστε να τα παραδώσει σε έντυπη μορφή στις ομάδες, για να τα συμβουλευόνται κατά τη διάρκεια της ανοιχτής συζήτησης που θα πραγματοποιηθεί κατά την επόμενη φάση. Ο ίδιος τα μελετά, καταγράφει τις παρατηρήσεις του ως προς τους άξονες αξιολόγησης και τις θέτει υπόψη των μαθητών στο τέλος του σεναρίου. Μπορεί, επίσης, να αξιοποιήσει τις παραγράφους των μαθητών ως σώμα κειμένων σε μελλοντικές δραστηριότητες στην τάξη.

2η φάση (2 διδακτικές ώρες – Αίθουσα Διδασκαλίας)

Πριν από την υλοποίηση της δεύτερης φάσης, ο εκπαιδευτικός χρειάζεται να έχει ρυθμίσει χωροταξικά ζητήματα για τη διεξαγωγή μιας συζήτησης με τη μορφή του «ενυδρείου». Σε μια σχολική αίθουσα τα θρανία πρέπει να τοποθετηθούν σε σημείο που να αφήνει ελεύθερο χώρο, ώστε να σχηματιστούν με τις καρέκλες δύο κύκλοι, ο μέσα και ο έξω κύκλος. Εναλλακτικά μπορεί να χρησιμοποιηθεί μια μεγαλύτερη αίθουσα, όπως αυτή των εκδηλώσεων.

Κατά την πρώτη ώρα της φάσης αυτής, ο εκπαιδευτικός ενημερώνει τους μαθητές ότι θα οργανώσουν από κοινού μια συμμετοχική συζήτηση με θέμα τον εκπαιδευτικό διάλογο. Παρουσιάζοντάς τους τη διάταξη των δύο κύκλων, ζητά από τους μαθητές των ομάδων που εργάστηκαν με βάση το 1ο Φύλλο Εργασίας να καθίσουν στον εσωτερικό κύκλο, μοιράζοντάς τους τα συμπληρωμένα φύλλα εργασίας τους. Τους επισημαίνει, ωστόσο, ότι κατά τη συζήτηση δε θα διαβάζουν τις απαντήσεις τους, αλλά θα εκφράζουν τις θέσεις τους προφορικά, ανάλογα με την

πορεία της συζήτησης. Προτρέπει στη συνέχεια τις ομάδες που εργάστηκαν με βάση το 2ο Φύλλο Εργασίας να καθίσουν στις καρέκλες που σχηματίζουν τον εξωτερικό κύκλο, αναθέτοντάς τους τον ρόλο των «παρατηρητών». Τους επισημαίνει ότι ρόλος τους είναι να παρακολουθήσουν τη συζήτηση στον μέσα κύκλο και να καταγράψουν απόψεις, αντιδράσεις, συμπεριφορές, σημεία θετικά ή αρνητικά, χωρίς να έχουν δικαίωμα παρέμβασης. Αν ο εκπαιδευτικός κρίνει σκόπιμο και προκειμένου να διευκολύνει το έργο των παρατηρητών, μπορεί να δημιουργήσει «Φύλλο Παρατήρησης» στο οποίο να έχει ενσωματώσει τους προτεινόμενους άξονες.

Στη συνέχεια, σε ρόλο συντονιστή της συζήτησης στον μέσα κύκλο θέτει το προς συζήτηση θέμα: τους τύπους του εκπαιδευτικού διαλόγου με έμφαση σε αυτόν που αναπτύσσεται μεταξύ των μαθητών στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργασίας. Αναπλαισιώνει τα ερωτήματα στα οποία εργάστηκαν οι μαθητές, ζητά διευκρινίσεις και φροντίζει να συμμετάσχουν όλοι στη συζήτηση. Στόχος του είναι να αναδειχθούν όχι μόνο οι απόψεις του συντάκτη του κειμένου αλλά και οι εμπειρίες, τυχόν ενστάσεις ή διαφορετικές απόψεις των μαθητών.

Τη δεύτερη ώρα της φάσης αυτής ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές των δύο κύκλων να αλλάξουν ρόλους. Αυτή τη φορά ο εσωτερικός κύκλος συζητά τη σημασία του εκπαιδευτικού διαλόγου μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών με έμφαση στους τρόπους με τους οποίους μπορεί ο εκπαιδευτικός να αξιοποιήσει δημιουργικά την αμφισβήτηση των μαθητών με στόχο τη γλωσσική τους καλλιέργεια.

3η φάση (1 διδακτική ώρα – Αίθουσα Διδασκαλίας)

Σε αυτή τη φάση επιδιώκεται να οδηγηθούν οι μαθητές στον προσδιορισμό των προϋποθέσεων ενός γόνιμου διαλόγου μέσα από την αξιοποίηση των επισημάνσεών τους ως παρατηρητών. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να ακολουθήσει επαγωγική πορεία, ζητώντας από τους μαθητές να αναφερθούν σε συγκεκριμένες παρατηρήσεις και παραδείγματα από τη συζήτηση στον εσωτερικό κύκλο κατά την προηγούμενη φάση. Στη συνέχεια και γενικεύοντας, οι μαθητές οδηγούνται στη διατύπωση των

προϋποθέσεων του αποτελεσματικού διαλόγου, τις οποίες ο εκπαιδευτικός καταγράφει στον πίνακα. Μπορεί, μάλιστα, να προτείνει, αν κάποιος μαθητή θέλει, να δημιουργήσει με ψηφιακά μέσα μια πολυτροπική αφίσα που να συνοψίζει τις αρχές αυτές, προκειμένου να αναρτηθεί στην τάξη ως ένα είδος συμβολαίου των ποικίλων διαλόγων που αναπτύσσονται στην τάξη.

ΣΤ. ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Α

Αποστολή: Αποστολή σας είναι, αφού μελετήσετε το κείμενο και κρατήσετε σημειώσεις ηλεκτρονικά, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν. Τις απαντήσεις αυτές θα αξιοποιήσετε σε ανοιχτή συζήτηση που θα πραγματοποιηθεί στην επόμενη φάση.

Υλικό: Κείμενο από την «Τράπεζα Θεμάτων» για τις εξετάσεις στη Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Λυκείου (2013-2014) με τίτλο «[Ο διάλογος και οι ομαδικές δραστηριότητες στην τάξη]».

Τρόπος εργασίας: Αφού χωριστείτε σε υποομάδες 2-3 ατόμων, να συνεννοηθείτε ποια θα είναι η υποομάδα Α και ποια η υποομάδα Β. Στη συνέχεια, σε επίπεδο υποομάδας να ορίσετε ρόλους ανάλογα με τις ανάγκες της εργασίας.

Χρόνος εργασίας: η διάρκεια της διδακτικής ώρας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Α

Ονοματεπώνυμο μαθητών:

.....
.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 5538.
2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 1Α», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.

4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στη θέση του συντάκτη του για την τυπική διαδικασία επικοινωνίας εκπαιδευτικού – μαθητή στην εκπαιδευτική καθημερινότητα.

5. Να συντάξετε στη συνέχεια μία παράγραφο 60-80 λέξεων, στην οποία να προσδιορίσετε βάσει της εμπειρίας σας τον τύπο αυτής της επικοινωνίας, καθώς και τα μειονεκτήματά της.

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια ως προς την καταγραφή και τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Β

Όνοματεπώνυμο μαθητών:

.....

.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 5538.

2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 1Α», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.
4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στον εναλλακτικό τρόπο επικοινωνίας στην τάξη που προτείνει ο συντάκτης του.
5. Να αναπτύξετε στη συνέχεια σε μία παράγραφο 60-80 λέξεων, τη θέση του συντάκτη για τον τύπο αυτό της επικοινωνίας.

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια κατά την τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Γ

Αποστολή: Αποστολή σας είναι, αφού μελετήσετε το κείμενο και κρατήσετε σημειώσεις ηλεκτρονικά, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν. Τις απαντήσεις αυτές θα αξιοποιήσετε σε ανοιχτή συζήτηση που θα πραγματοποιηθεί στην επόμενη φάση.

Υλικό: Κείμενο από την «Τράπεζα Θεμάτων» για τις εξετάσεις στη Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Λυκείου (2013-2014) με τίτλο «[Ο διάλογος και οι ομαδικές δραστηριότητες στην τάξη]».

Τρόπος εργασίας: Αφού χωριστείτε σε υποομάδες 2-3 ατόμων, να συνεννοηθείτε ποια θα είναι η υποομάδα Α και ποια η υποομάδα Β. Στη συνέχεια, σε επίπεδο υποομάδας να ορίσετε ρόλους ανάλογα με τις ανάγκες της εργασίας.

Χρόνος εργασίας: η διάρκεια της διδακτικής ώρας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Α

Ονοματεπώνυμο μαθητών:

.....
.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 5538.
2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 1Γ», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.

4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στη θέση του συντάκτη του για τον ομαδοσυνεργατικό τρόπο εργασίας στην τάξη.
5. Να συντάξετε στη συνέχεια μία παράγραφο 60-80 λέξεων, στην οποία να τεκμηριώσετε τη σημασία των ομαδικών δραστηριοτήτων στην καλλιέργεια κουλτούρας συνεργασίας ως κοινωνικής δεξιότητας.

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια ως προς την καταγραφή και τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Β

Όνοματεπώνυμο μαθητών:

.....

.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 5538.

2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 1Γ», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.
4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στη σημασία των ομαδικών δραστηριοτήτων στην τάξη
5. Ποια αποτελεί, κατά τον συντάκτη βασική προϋπόθεση του συνεργατικού διαλόγου; Να την αναπτύξετε σε μία παράγραφο 60-80 λέξεων.

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια κατά την τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Ε

Αποστολή: Αποστολή σας είναι, αφού μελετήσετε το κείμενο και κρατήσετε σημειώσεις ηλεκτρονικά, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν. Τις απαντήσεις αυτές θα αξιοποιήσετε σε ανοιχτή συζήτηση που θα πραγματοποιηθεί στην επόμενη φάση.

Υλικό: Κείμενο από την «Τράπεζα Θεμάτων» για τις εξετάσεις στη Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Λυκείου (2013-2014) με τίτλο «[Ο διάλογος και οι ομαδικές δραστηριότητες στην τάξη]».

Τρόπος εργασίας: Αφού χωριστείτε σε υποομάδες 2-3 ατόμων, να συνεννοηθείτε ποια θα είναι η υποομάδα Α και ποια η υποομάδα Β. Στη συνέχεια, σε επίπεδο υποομάδας να ορίσετε ρόλους ανάλογα με τις ανάγκες της εργασίας.

Χρόνος εργασίας: η διάρκεια της διδακτικής ώρας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Α

Ονοματεπώνυμο μαθητών:

.....
.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 5538.
2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 1Ε», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.

4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στη θέση του συντάκτη του για τον τυπικό τρόπο επικοινωνίας στην τάξη.
5. Υπάρχουν, κατά τη γνώμη σας, πλεονεκτήματα σε αυτόν τον τρόπο επικοινωνίας; Να αναφερθείτε σε αυτά σε μία παράγραφο 60-80 λέξεων. Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια ως προς την καταγραφή και τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Β

Όνοματεπώνυμο μαθητών:

.....

.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 5538.

2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 1Ε», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.
4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στα πλεονεκτήματα των ομαδικών δραστηριοτήτων στην τάξη.
5. Ποια μειονεκτήματα θα μπορούσε να αναγνωρίσει κανείς σε αυτόν τον τρόπο εργασίας; Να αναφερθείτε σε αυτά σε μία παράγραφο 60-80 λέξεων.

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια κατά την τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Β

Αποστολή: Αποστολή σας είναι, αφού μελετήσετε το κείμενο και κρατήσετε σημειώσεις ηλεκτρονικά, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν. Τις απαντήσεις αυτές θα αξιοποιήσετε σε ανοιχτή συζήτηση που θα πραγματοποιηθεί στην επόμενη φάση.

Υλικό: Κείμενο από την «Τράπεζα Θεμάτων» για τις εξετάσεις στη Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Λυκείου (2013-2014) με τίτλο «Μετασχηματίζοντας δημιουργικά την αμφισβήτηση...».

Τρόπος εργασίας: Αφού χωριστείτε σε υποομάδες 2-3 ατόμων, να συνεννοηθείτε ποια θα είναι η υποομάδα Α και ποια η υποομάδα Β. Στη συνέχεια, σε επίπεδο υποομάδας να ορίσετε ρόλους ανάλογα με τις ανάγκες της εργασίας.

Χρόνος εργασίας: η διάρκεια της διδακτικής ώρας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Α

Ονοματεπώνυμο μαθητών:

.....
.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 6606.
2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 2B», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.
4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στο

«ενδιαφέρον που παρουσιάζει η αντίκρουση του λόγου του εκπαιδευτικού από τους μαθητές».

5. Να συντάξετε στη συνέχεια μία παράγραφο 60-80 λέξεων, στην οποία να προσδιορίσετε και αναλύσετε τις «κατάλληλες συνθήκες» για την εξέλιξη των μαθητών σε «επικοινωνιακά εύστοχους χρήστες της γλώσσας».

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια ως προς την καταγραφή και τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Β

Όνοματεπώνυμο μαθητών:

.....

.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 6606.

2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 2B», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.
4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στο «ενδιαφέρον που παρουσιάζει η αντίκρουση του λόγου του εκπαιδευτικού από τους μαθητές».
5. «Για την εκδήλωση αυτής της αμφισβήτησης προϋποτίθεται η ύπαρξη ενός “συνεργατικού περιβάλλοντος” στο οποίο ο εκπαιδευτικός δεν είναι “γλωσσικός ηγεμόνας” των μαθητών, κάθε φορά που εκείνοι εκδηλώνουν μία διαφορετική άποψη για όσα συμβαίνουν στην τάξη ή έξω από αυτή». Να σχολιάσετε την παραπάνω θέση σε μία παράγραφο 60-80 λέξεων.

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια κατά την τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Δ

Αποστολή: Αποστολή σας είναι, αφού μελετήσετε το κείμενο και κρατήσετε σημειώσεις ηλεκτρονικά, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν. Τις απαντήσεις αυτές θα αξιοποιήσετε σε ανοιχτή συζήτηση που θα πραγματοποιηθεί στην επόμενη φάση.

Υλικό: Κείμενο από την «Τράπεζα Θεμάτων» για τις εξετάσεις στη Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Λυκείου (2013-2014) με τίτλο «Μετασχηματίζοντας δημιουργικά την αμφισβήτηση...»

Τρόπος εργασίας: Αφού χωριστείτε σε υποομάδες 2-3 ατόμων, να συνεννοηθείτε ποια θα είναι η υποομάδα Α και ποια η υποομάδα Β. Στη συνέχεια, σε επίπεδο υποομάδας να ορίσετε ρόλους ανάλογα με τις ανάγκες της εργασίας.

Χρόνος εργασίας: η διάρκεια της διδακτικής ώρας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Α

Ονοματεπώνυμο μαθητών:

.....
.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 6606.
2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 2Δ», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.
4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στη

σημασία του εκπαιδευτικού διαλόγου για τη γλωσσική καλλιέργεια των μαθητών.

5. Να συντάξετε στη συνέχεια μία παράγραφο 60-80 λέξεων, στην οποία να προσδιορίζετε τους τρόπους με τους οποίους, σύμφωνα με τη συντάκτρια, ο εκπαιδευτικός μπορεί να βελτιώσει το λεξιλόγιο των μαθητών.

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια ως προς την καταγραφή και τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Β

Όνοματεπώνυμο μαθητών:

.....

.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 6606.

2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 2Δ», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.
4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στη σημασία του εκπαιδευτικού διαλόγου για τη γλωσσική καλλιέργεια των μαθητών.
5. Να προσδιορίσετε στη συνέχεια σε μία παράγραφο 60-80 λέξεων τις «προκλήσεις» στις οποίες χρειάζεται να ανταποκριθεί ο εκπαιδευτικός, προκειμένου να επιτύχει «εμβάθυνση του γλωσσικού μαθήματος».

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια κατά την τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΟΜΑΔΑ Στ

Αποστολή: Αποστολή σας είναι, αφού μελετήσετε το κείμενο και κρατήσετε σημειώσεις ηλεκτρονικά, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν. Τις απαντήσεις αυτές θα αξιοποιήσετε σε ανοιχτή συζήτηση που θα πραγματοποιηθεί στην επόμενη φάση.

Υλικό: Κείμενο από την «Τράπεζα Θεμάτων» για τις εξετάσεις στη Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Λυκείου (2013-2014) με τίτλο «Μετασχηματίζοντας δημιουργικά την αμφισβήτηση...».

Τρόπος εργασίας: Αφού χωριστείτε σε υποομάδες 2-3 ατόμων, να συνεννοηθείτε ποια θα είναι η υποομάδα Α και ποια η υποομάδα Β. Στη συνέχεια, σε επίπεδο υποομάδας να ορίσετε ρόλους ανάλογα με τις ανάγκες της εργασίας.

Χρόνος εργασίας: η διάρκεια της διδακτικής ώρας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Α

Ονοματεπώνυμο μαθητών:

.....
.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 6606.
2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 2Στ», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.
4. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στο

περιεχόμενο και τους στόχους του «επικοινωνιακού παιχνιδιού» μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών.

5. Αναφερθείτε σε παραδείγματα φράσεων που εσείς χρησιμοποιείτε και που θα μπορούσαν να αποτελέσουν την αφετηρία ενός «επικοινωνιακού παιχνιδιού», όπως το προσδιορίζει η συντάκτρια (60-80 λέξεις).

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η συνάφεια των παραδειγμάτων ως προς το ζητούμενο και η εκφραστική σαφήνεια.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΥΠΟΟΜΑΔΑΣ Β

Όνοματεπώνυμο μαθητών:

.....

.....

1. Ακολουθήστε τον θερμό [υπερδεσμό](#) και αναζητήστε το θέμα με αριθμό 6606.

2. Αφού δημιουργήσετε έναν φάκελο στην επιφάνεια εργασίας, στον οποίο θα δώσετε τον τίτλο «Φύλλο Εργασίας 2Στ», να αποθηκεύσετε σε αυτόν το θέμα μέσω της επιλογής «Λήψη Αρχείου».
3. Ανοίξτε το αρχείο αυτό με ένα πρόγραμμα ανάγνωσης αρχείων *.pdf.
6. Αφού μελετήσετε ολόκληρο το κείμενο, να κρατήσετε σημειώσεις με τη βοήθεια των εργαλείων που προσφέρει το πρόγραμμα, εστιάζοντας στο περιεχόμενο και τους στόχους του «επικοινωνιακού παιχνιδιού» μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών.
4. Σχολιάστε τη συνάφεια του περιεχομένου του «επικοινωνιακού παιχνιδιού» που προτείνει η συντάκτρια ως προς το όποιο περιεχόμενο της αντίκρουσης του λόγου του εκπαιδευτικού από τους μαθητές σε μία παράγραφο 60-80 λέξεων.

Κριτήρια αξιολόγησης θα είναι η πληρότητα και η σαφήνεια κατά την τεκμηρίωση της θέσης σας.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Μην παραλείπετε να αποθηκεύετε σε τακτά διαστήματα τη δουλειά σας. Αφού την ολοκληρώσετε και κάνετε την τελική αποθήκευση, να σύρετε στον φάκελο που έχετε δημιουργήσει το συμπληρωμένο φύλλο εργασίας.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Στη διδακτική πρόταση ως θέμα διερεύνησης προτείνεται ο εκπαιδευτικός διάλογος. Η θεματική θα μπορούσε να εμπλουτιστεί και με άλλες δραστηριότητες που να συνδέονταν με μια ευρύτερη διερεύνηση της στάσης των μαθητών απέναντι στις διδακτικές πρακτικές που αξιοποιούνται στο σχολείο, όπως δημιουργία και επεξεργασία από τις ομάδες σχετικών ερωτηματολογίων προς τους μαθητές όλου του σχολείου. Θα μπορούσε, ωστόσο, να τεθεί οποιοδήποτε θέμα αφορά τους μαθητές και τη σχολική ζωή (εκδρομές, καταλήψεις κτλ.).

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Το σενάριο έχει σχεδιαστεί, ώστε να ικανοποιεί ποικίλες περιοριστικές συνθήκες που ανακύπτουν στη διδασκαλία του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας στην Α΄ Λυκείου, με έμφαση στους περιορισμούς που θέτει η ύπαρξη «Τράπεζας Θεμάτων». Παρά τη μικρή διάρκειά του, ωστόσο, και αξιοποιώντας στοιχεία του κοινωνικού εποικοδομισμού, επιδιώκεται να ασκήσει τους μαθητές στην παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου με άξονα συζήτησης τη σημασία του εκπαιδευτικού διαλόγου. Θα μπορούσε να υποστηρίξει κανείς ως μειονέκτημα ότι στην πρώτη φάση η έμφαση δίνεται στην κατανόηση των κειμένων ή ότι ο αριθμός τους είναι περιορισμένος. Η διαδικασία, αυτή, ωστόσο θεωρείται θεμελιώδης, προκειμένου οι μαθητές να καταστούν σταδιακά επαρκείς και αποτελεσματικοί αναγνώστες. Αναπτύσσοντας τη διαμαθητική επικοινωνία με εστίαση στο περιεχόμενο των κειμένων, αποκτούν μεταγνωστικές ικανότητες, έχοντας τη δυνατότητα να ελέγξουν και να αυτορρυθμίσουν την κατανόησή τους. Καλλιεργούν, δηλαδή, «δεξιότητες αυτορύθμισης της αναγνωστικής τους συμπεριφοράς κατά τη νοηματική προσπέλαση του γραπτού λόγου» με στόχο την αποκωδικοποίηση των πληροφοριών των κειμένων και τη μετατροπή τους σε γνώση (Κουλουμπαρίτση χ.χ.: 2). Η χρήση ψηφιακών μέσων βοηθά τη συμπαραγωγή λόγου, ενώ η μέθοδος του «ενυδρείου» κατά τη δεύτερη

φάση επιδιώκει να καταστήσει τους μαθητές αποτελεσματικούς συζητητές (ομιλητές και ακροατές συγχρόνως), όχι μέσα από προσφορά έτοιμης γνώσης (προϋποθέσεις γόνιμου διαλόγου), αλλά μέσα από τη βιωματική εμπλοκή τους σε αυθεντικές συνθήκες συζήτησης. Ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε να εμπλουτίσει το κειμενικό υλικό και τις δραστηριότητες, ανάλογα με τις ταυτότητες των μαθητών του και τους στόχους που επιθυμεί να πραγματώσει.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Καραλής, Θ. 2007. *Συμμετοχικές εκπαιδευτικές τεχνικές. Διδακτικές σημειώσεις.*

Πάτρα: Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης και της Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο:

https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/PN1472/DVEP_PA.pdf.

[21.08.2014]

Κουλουμπαρίτση, Α. χ.χ. *Αυτο-ρύθμιση κατά την Κατανόηση Κειμένων: Θεωρητική Θεμελίωση και Πειραματική Εφαρμογή του Μοντέλου της Αμοιβαίας Διδασκαλίας.*

Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. Διαθέσιμο στο διαδίκτυο:

http://www.pi-schools.gr/download/programs/erevnes/erevna_couloub.pdf

[21.08.2014]

Π. Σ. 2011. «Πρόγραμμα Σπουδών Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α΄ Λυκείου», *Εφημερίς της Κυβερνήσεως*, τεύχος δεύτερο, αρ. 1562, σ. 21052-21068. Διαθέσιμο στο

διαδίκτυο: <http://ebooks.edu.gr/modules/document/document.php?course=DSGL-A110&download=/4e5b3256a3vv/4e7715d1rtf1> [21.08.2014]

Παυλίδου, Μ. 2013. *Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία: μια προσέγγιση με άξονα τον γραμματισμό και τον σχολικό λόγο.* Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

[Ο διάλογος και οι ομαδικές δραστηριότητες στην τάξη]

Η τυπική διαδικασία καθημερινής επικοινωνίας εκπαιδευτικού-μαθητή στην τάξη και στο σχολείο δεν αφήνει πολλά περιθώρια στον μαθητή να εμπλακεί σε δραστηριότητες οι οποίες καλλιεργούν σε ικανοποιητικό βαθμό τον διερευνητικό λόγο. Για να ξεπεραστεί αυτή η αδυναμία, ο εκπαιδευτικός μπορεί να χρησιμοποιήσει κάποιες ομαδικές δραστηριότητες στη σχολική τάξη που θα δώσουν τη δυνατότητα στους μαθητές να ανταλλάξουν απόψεις, καλλιεργώντας έτσι όχι μόνο τον προφορικό λόγο αλλά και την κοινωνική δεξιότητα της συνεργασίας.

Καθώς τα παιδιά συνεργάζονται σε μια ομαδική δραστηριότητα, έχουν την ευκαιρία πρώτα από όλα να διατυπώσουν κάποιες προτάσεις και να διερευνήσουν με τα άλλα μέλη της ομάδας αν μπορούν αυτές να τεθούν σε εφαρμογή. Επειδή όμως τα παιδιά συνεργάζονται στο πλαίσιο της ομάδας και δεν ανταγωνίζονται το ένα το άλλο, δεν πέζονται να διατυπώσουν απόψεις απόλυτα επεξεργασμένες. Έτσι, έχουν την ευκαιρία να καταθέσουν δοκιμαστικά μια ιδέα, που μπορεί τα άλλα παιδιά να τη συζητήσουν, να την υιοθετήσουν ή να την τροποποιήσουν. Με αυτόν τον τρόπο δεν καλλιεργούν μόνο τον λόγο αλλά αναπτύσσουν παράλληλα την κοινωνική δεξιότητα της συνεργασίας. Όπως είναι γνωστό, στο σχολείο οι μαθητές αποκτούν κυρίως την εμπειρία του ανταγωνισμού παρά της συνεργασίας, γι' αυτό πολλές φορές δυσκολεύονται να συνεργαστούν. Ωστόσο, μια σύγχρονη κοινωνία χρειάζεται πολίτες που μπορούν να λειτουργήσουν ως μέλη μιας ομάδας και η ομαδική εργασία αποτελεί το πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση.

Η συμμετοχή του παιδιού σε μια τέτοια δραστηριότητα, που το υποχρεώνει να υποστηρίξει τις απόψεις του μπροστά σε άλλους, το κάνει να αποκτήσει βαθμιαία εμπιστοσύνη στον εαυτό του και στις ιδέες του. Αλλά και η συνεργασία ενός παιδιού με συμμαθητές του, που βλέπουν τα πράγματα από διαφορετικές οπτικές γωνίες και έχουν πολλές διαφορετικές εμπειρίες και πολιτιστικό υπόβαθρο, το εξαναγκάζει να λάβει υπόψη του την ώρα που μιλάει και τις ανάγκες των ακροατών του. Έτσι, είναι

επόμενο να μειωθεί ο εγωκεντρισμός του, αφού είναι υποχρεωμένο να συνυπολογίσει τις ιδέες των συνεργατών του.

Τέλος, η συμμετοχή σε συζήτηση καλλιεργεί όχι μόνο την ομιλία αλλά και την ακρόαση, αφού το παιδί, για να εκπληρώσει τον ρόλο του, θα πρέπει να ακούει προσεκτικά τις απόψεις των μελών της παρέας, για να μπορέσει να αντιδράσει κατάλληλα. Κι αυτό αποτελεί σημαντικό στοιχείο για μια επιτυχημένη συνεργασία. Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι, συμμετέχοντας οι μαθητές σε ομάδες, όπου συζητείται ένα θέμα, αυξάνουν όχι μόνο τις ευκαιρίες να μιλούν, αλλά και τις δυνατότητες να επεξεργάζονται ποικίλα θέματα.

Γ. Μπασλής. 2006. *Εισαγωγή στη διδασκαλία της γλώσσας. Μια σύγχρονη ολιστική και επικοινωνιακή προσέγγιση*, 128-129. Αθήνα: Νεφέλη (διασκευή).

Μετασχηματίζοντας δημιουργικά την αμφισβήτηση...

Μέσα στην τάξη ο εκπαιδευτικός με τους μαθητές αλληλεπιδρούν και αλληλοεπηρεάζονται από τις μεταξύ τους στάσεις και συμπεριφορές. Κάποιες φορές, ο λόγος του ενός συγκρούεται με τον λόγο του άλλου. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αντίκρουση του λόγου του εκπαιδευτικού από τους μαθητές. Άλλωστε, ένας έφηβος δεν είναι μόνο ορθολογιστής ούτε μόνο φαντάζεται και να ονειροπολεί. Μπορεί παράλληλα να μονολογεί, να συζητά, να αμφισβητεί, να θυμώνει, να αντιδρά.

Για την εκδήλωση αυτής της αμφισβήτησης προϋποτίθεται η ύπαρξη ενός «συνεργατικού περιβάλλοντος» στο οποίο ο εκπαιδευτικός δεν είναι «γλωσσικός ηγεμόνας» των μαθητών, κάθε φορά που εκείνοι εκδηλώνουν μία διαφορετική άποψη για όσα συμβαίνουν στην τάξη ή έξω από αυτή. Η ελεύθερη έκφραση των μαθητών σε συνθήκες συνεργασίας, διαλόγου και ανάπτυξης κριτικού πνεύματος συνδέεται με τη δημιουργική εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της γλώσσας. Με τη βοήθεια της γλώσσας οι μαθητές ενθαρρύνονται στην ανάληψη πρωτοβουλιών και δημιουργούνται κατάλληλες συνθήκες για την εξέλιξή τους σε επικοινωνιακά εύστοχους χρήστες της γλώσσας.

Η αξιοποίηση των ποικίλων διαλόγων που ξετυλίγονται στο σχολείο προσφέρει εξαιρετικές και πολυάριθμες ευκαιρίες στον εκπαιδευτικό για διεύρυνση του λεξιλογίου του μαθητών. Με διάθεση για δημιουργική εκμετάλλευση και φαντασία ο εκπαιδευτικός καλείται να αξιοποιεί τις φράσεις αμφισβήτησης των μαθητών του, στο πλαίσιο ενός επικοινωνιακού παιχνιδιού. Έτσι, η τάξη οδηγείται στη διερεύνηση καινούριων λέξεων και εκφραστικών σχημάτων, τα οποία λειτουργούν ως όχημα έκφρασης των συναισθημάτων και των θέσεων των μελών της μαθητικής κοινότητας.

Για παράδειγμα, από τις φράσεις των μαθητών του ο εκπαιδευτικός μπορεί να προκαλέσει μία αναζήτηση της φύσης και των χαρακτηριστικών των λέξεων που αυτοί χρησιμοποίησαν. Μπορεί ακόμη να σχηματίσει μία καλή εικόνα του μεγέθους του ατομικού λεξιλογίου του κάθε μαθητή, αλλά και των δυνατοτήτων του να διακρίνει την ομωνυμία, την πολυσημία και τη μετωνυμία των λέξεων ως παραλλαγές και όψεις της σημασίας τους. Είναι δυνατόν, επίσης, να ασχοληθεί με τη διαδικασία των ορισμών και των λεπτών υφολογικών διακρίσεων, με την ανάδειξη των σχέσεων και των διαφορών μεταξύ γεωγραφικών και κοινωνικών ποικιλιών της γλώσσας, μυνώντας τους μαθητές στις σημασιολογικές σχέσεις των λέξεων. Επιπλέον, αξιοποιώντας τις διαλεκτικές προφορές και τις ποικιλίες στον λόγο των μαθητών στην τάξη, μπορεί να παρουσιάζει τη διάκριση του λαϊκού από το λόγιο στοιχείο και να τους βοηθά να καταλάβουν τη χρήση αυτών των στοιχείων στις διάφορες «επικοινωνιακές περιστάσεις».

Καταληκτικά, θα πρότεινε κανείς τη δημιουργική εκμετάλλευση και την αξιοποίηση των ποικίλων χαρακτηριστικών του λόγου των μαθητών, πιστεύοντας ότι η στιγμή του αυθορμητισμού και της μη προσχεδιασμένης γλωσσικής έκφρασης παρέχει μοναδικές αφορμές για εμπλουτισμό και εμπάθυνση του γλωσσικού μαθήματος. Πρόκειται για προκλήσεις στις οποίες ο εκπαιδευτικός οφείλει να ανταποκριθεί.

Ν. Τσιτσανούδη – Μαλλίδη. 2013. *Γλώσσα και σύγχρονη (πρωτο)σχολική εκπαίδευση: Επίκαιρες προκλήσεις και προοπτικές*, 120-168. Αθήνα: Gutenberg (διασκευή).